

Kinga Warzecha

e-mail: kingawarzecha@onet.eu

Anastasiia Kyriienko

e-mail: anastasiakrienko2003@gmail.com

ORCID 0009-0000-7359-5584

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

**Wyzwania i perspektywy
rozwoju społeczno-gospodarczego
Stanów Zjednoczonych:
analiza jakości życia, edukacji
i opieki zdrowotnej**

[DOI: 10.15611/2025.60.3.12](https://doi.org/10.15611/2025.60.3.12)

JEL Classification: I00

© 2025 Kinga Warzecha, Anastasiia Kyriienko

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

Cytuj jako: Warzecha, K. i Kyriienko, A. (2025). Wyzwania i perspektywy rozwoju społeczno-gospodarczego Stanów Zjednoczonych: analiza jakości życia, edukacji i opieki zdrowotnej. W: M. Stawicka (red.), *Ekonomia* (s. 148-160). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Streszczenie: Celem rozdziału jest ukazanie głównych czynników determinujących jakość życia mieszkańców Stanów Zjednoczonych w kontekście społeczno-gospodarczym, edukacyjnym i zdrowotnym. Przeprowadzona analiza wykazuje, że mimo wysokiego poziomu rozwoju technologicznego i gospodarczego, kraj ten boryka się z licznymi wyzwaniami. Należą do nich nierówności dochodowe, ograniczony dostęp do edukacji i ochrony zdrowia oraz rosnące koszty życia. Wskaźniki takie jak indeks Giniego, Human Development Index oraz poziom ubóstwa wskazują na istotne dysproporcje społeczne. System edukacyjny, choć rozwinięty, wykazuje znaczne różnice jakościowe pomiędzy poszczególnymi stanami, co przekłada się na ograniczoną mobilność społeczną. Wysokie koszty leczenia sprawiają, że opieka zdrowotna pozostaje poza zasięgiem wielu obywateli, co obniża wskaźniki długości życia. W pracy podkreślono konieczność wprowadzenia reform w polityce publicznej, w tym zmian w zakresie edukacji, zatrudnienia i ochrony zdrowia, które mogłyby zmniejszyć nierówności społeczne i poprawić jakość życia mieszkańców USA. Wybór Stanów Zjednoczonych jako przypadku badawczego wynika z ich statusu jednej z najbardziej rozwiniętych gospodarek świata, gdzie zaobserwować można unikalne współwystępowanie zaawansowanego rozwoju technologicznego z narastającymi nierównościami społecznymi oraz systemowymi wyzwaniami w obszarze edukacji i opieki zdrowotnej.

Słowa kluczowe: jakość życia, nierówności dochodowe, system opieki zdrowotnej, edukacja, ubóstwo, bezrobocie, indeks Giniego, Human Development Index

1. Wstęp

Celem rozdziału jest identyfikacja kluczowych barier poprawy jakości życia w USA poprzez analizę wskaźników społeczno-ekonomicznych. Praca jest próbą odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- Jak nierówności dochodowe (mierzone wskaźnikiem Giniego) wpływają na jakość życia mieszkańców USA?
- W jakim stopniu ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej przekłada się na wskaźniki długości życia i HDI?
- Czy istnieje zależność między poziomem ubóstwa a mobilnością społeczną w USA?

Stany Zjednoczone od dekad odgrywają kluczową rolę w światowej polityce i gospodarce, stanowiąc centrum innowacji i technologii. Mimo to kraj zmaga się z wieloma wyzwaniami, w tym z rosnącymi nierównościami społecznymi, wysokimi kosztami życia oraz skomplikowanym systemem opieki zdrowotnej (PAIH S.A., 2018). Różnorodność etniczna i kulturowa sprzyja innowacyjności i przedsiębiorczości, jednak niesie ze sobą wyzwania związane z integracją społeczną, dostępem do rynku pracy oraz edukacji.

Gospodarka Stanów Zjednoczonych od lat pozostaje największą na świecie, odpowiadając w 2025 roku za około 24,1% globalnego PKB (IMF, 2025). Rozwój ten opiera się na zasobach naturalnych, napływie siły roboczej i innowacyjności. Kultura przedsiębiorczości oraz silny rynek kapitałowy sprzyjają dominacji USA w sektorach technologii i finansów. Rosnące nierówności dochodowe i koncentracja bogactwa prowadzą jednak do pogłębiających się dysproporcji społecznych (U.S. Census Bureau, 2025). Koszty życia w metropoliach, takich jak Nowy Jork czy Los Angeles, należą do najwyższych na świecie – wskaźnik kosztów życia w Nowym Jorku przekracza 100% średniej krajowej (Nubeo, 2025), co sprawia, że nawet osoby o relatywnie wysokich dochodach często doświadczają trudności finansowych.

System opieki zdrowotnej, choć dysponuje najlepszymi specjalistami i placówkami medycznymi, pozostaje jednym z najbardziej kosztownych i nieefektywnych na świecie. W 2025 roku wydatki na opiekę zdrowotną wyniosły średnio 12 914 USD na mieszkańca (OECD, 2025). Wysokie koszty leczenia sprawiają, że wielu obywateli rezygnuje z podstawowej opieki zdrowotnej – około 11,3% dorosłych nie posiada ubezpieczenia zdrowotnego (CDC, 2025) – co przekłada się na problemy zdrowotne i obniżenie średniej długości życia do 76,3 lat (CDC, 2025).

Pomimo ogromnego potencjału gospodarczego i technologicznego USA mierzą się z licznymi wyzwaniami społecznymi. Nierówności dochodowe, wysokie koszty życia i kryzys opieki zdrowotnej wymagają reform, które umożliwią bardziej zrównoważony rozwój. Model gospodarki amerykańskiej, łączący mechanizmy wolnorynkowe z interwencjonizmem państwowym, nadal determinuje kształt globalnej ekonomii i polityki. Jednak aby utrzymać swoją dominację, USA musi zmierzyć się

z wewnętrznymi problemami, które w dłuższej perspektywie mogą wpłynąć na ich pozycję na arenie międzynarodowej.

2. Kluczowe wskaźniki ekonomiczne

Ubóstwo w Stanach Zjednoczonych jest problemem o złożonym charakterze, dotyczącym gospodarstwa domowe o niskich dochodach i osoby w trudnej sytuacji życiowej. W 2025 roku wskaźnik ubóstwa wzrósł do 13,9%, co oznacza kontynuację niekorzystnego trendu obserwowanego w poprzednich latach (U.S. Census Bureau, 2025). Szczególnie dotknięte nim są dzieci – wskaźnik ubóstwa wśród nieletnich wynosi 17,8% – oraz mniejszości etniczne, które częściej doświadczają skutków ubóstwa, takich jak ograniczony dostęp do edukacji i opieki zdrowotnej (U.S. Department of Health and Human Services, 2025). Inflacja na poziomie 5,2% (U.S. Bureau of Labor Statistics, 2025) powoduje, że nawet osoby zatrudnione napotykają trudności w zaspokajaniu podstawowych potrzeb. Pomimo istnienia systemu wsparcia, takiego jak bony żywnościowe (SNAP) czy Medicaid, problem ubóstwa pozostaje istotnym wyzwaniem społeczno-gospodarczym.

Stopa bezrobocia w lutym 2025 roku wynosiła 4,1%, co oznacza wzrost liczby bezrobotnych do 7,05 mln (U.S. Bureau of Labor Statistics, 2025). Wzrost wskaźnika U-6, obejmującego osoby zatrudnione niepełnoetatowo i zniechęcone do poszukiwania pracy, do 8,0% oraz spadek wskaźnika aktywności zawodowej do 62,4% wskazują na pogłębiające się problemy na rynku pracy (U.S. Bureau of Labor Statistics, 2025). System edukacji finansowany z podatków lokalnych powoduje duże różnice w jakości nauczania, a wysokie koszty studiów wyższych i narastające zadłużenie (obecnie średnie zadłużenie studenta wynosi ponad 38 000 USD) ograniczają dostęp do edukacji (National Center for Education Statistics, 2025). Podobne nierówności występują w systemie opieki zdrowotnej – pomimo istnienia programów takich jak Medicaid czy Medicare wielu Amerykanów (około 11,3%) nie posiada odpowiedniego ubezpieczenia, co ogranicza ich dostęp do leczenia (Centers for Disease Control and Prevention, 2025).

Wskaźnik Giniego wynoszący 0,41 (U.S. Census Bureau, 2025) oraz HDI na poziomie 0,921 (United Nations Development Programme, 2025) wskazują na duże nierówności dochodowe. Wysoka wartość HDI sugeruje ogólnie wysoki poziom rozwoju społecznego, jednak rosnące nierówności i ograniczony dostęp do kluczowych zasobów mogą negatywnie wpływać na jakość życia. Niezbędne są reformy gospodarcze i społeczne, by zmniejszyć nierówności i poprawić sytuację ekonomiczną mieszkańców USA. Kluczowa pozostaje polityka publiczna skoncentrowana na edukacji, zdrowiu i rynku pracy.

2.1. Ubóstwo

Ubóstwo w Stanach Zjednoczonych pozostaje poważnym problemem społecznym, mimo statusu USA jako jednej z największych gospodarek świata. Wzrost gospodarczy i rozwój technologiczny nie wyeliminowały tego zjawiska, przeciwnie – pogłębiają polaryzację dochodową. Szczególnie narażone są dzieci, spośród których co szóste (17,8%) żyje poniżej granicy ubóstwa, co wpływa na ich edukację i przyszłe szanse zawodowe (U.S. Census Bureau, 2025). Definicja ubóstwa dotyczy również dostępu do edukacji, opieki zdrowotnej i mieszkań. Niepewność żywnościowa jest istotnym problemem – w 2025 roku dotyczyła 12,5% gospodarstw domowych (USDA, 2025). Rosnące koszty życia, zwłaszcza mieszkań i usług zdrowotnych, powodują trudności finansowe nawet wśród osób zatrudnionych na pełen etat – mediana kosztów wynajmu mieszkania w skali kraju przekroczyła 1 980 USD miesięcznie, a średnie roczne wydatki na opiekę zdrowotną wynoszą ponad 12 900 USD na osobę (KFF, 2025; Zillow, 2025). Najwyższe wskaźniki odnotowuje się w stanach południowych, takich jak Missisipi (19,7%) i Luizjana (18,5%) (U.S. Census Bureau, 2025). Problem częściej dotyka mniejszości etnicznych – 20,1% Afroamerykanów i 17,5% Latynosów żyje w ubóstwie w porównaniu z 9,2% białych niehiszpańskojęzycznych (U.S. Department of Health and Human Services, 2025).

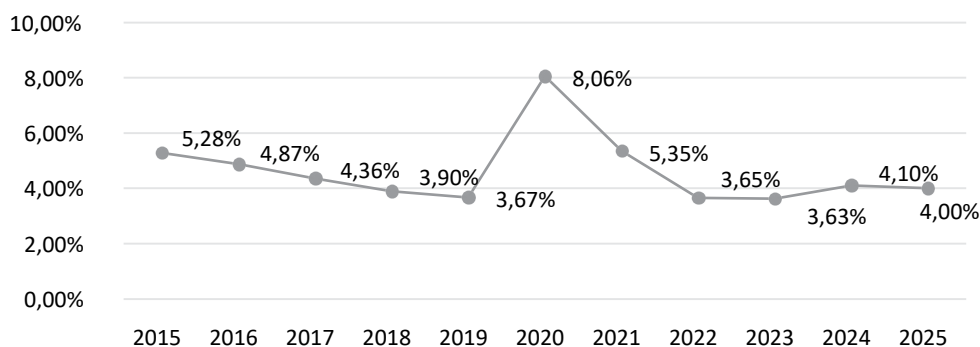
Chociaż polityka społeczna obejmuje programy wsparcia (SNAP, Medicaid), ich skuteczność jest ograniczona – w 2025 roku 41,2 mln osób korzystało z programu SNAP, a liczba nieubezpieczonych utrzymywała się na poziomie 11,3% dorosłej populacji (Centers for Medicare & Medicaid Services, 2025). Postępująca automatyzacja i globalizacja zmniejszają liczbę stabilnych, dobrze płatnych miejsc pracy dla osób o niższym wykształceniu. Edukacja odgrywa kluczową rolę w mobilności społecznej, lecz nierówności w dostępie do niej pogłębiają podziały ekonomiczne. Długofalowo można oczekiwać zmniejszenia ubóstwa w wyniku wzrostu gospodarczego i innowacji technologicznych, ale rośnie ryzyko dalszej polaryzacji społecznej. Niezbędne są kompleksowe działania obejmujące politykę dochodową, edukację i wsparcie społeczne.

2.2. Stopa bezrobocia

Stopa bezrobocia jest jednym z kluczowych wskaźników kondycji gospodarki i sytuacji społecznej. W Stanach Zjednoczonych w ostatnich latach obserwuje się istotne wahania tego wskaźnika, wynikające z cykli koniunkturalnych oraz czynników globalnych i krajowych. Wzrost bezrobocia związany jest nie tylko ze spowolnieniem gospodarczym, ale także z rosnącym zagrożeniem ubóstwem.

Według Bureau of Labor Statistics (BLS) w lutym 2025 roku stopa bezrobocia w USA wzrosła do 4,1% (rys. 1), a liczba bezrobotnych wyniosła 7,05 mln. Wskaźnik aktywności zawodowej spadł do 62,4%, a zatrudnienia do 59,9%. Wskaźnik U-6, obejmujący również osoby zatrudnione w niepełnym wymiarze, wzrósł do 8,0% (Trading Economics, 2025). Dane z sektora pozarolniczego wskazują na spowolnienie zatrud-

nienia – w lipcu 2024 roku przybyło 114 tys. etatów przy prognozowanych 175 tys. (Bankier.pl, 2024). Raport ADP mówił o wzroście o 122 tys., a rewizje wcześniejszych danych potwierdziły niestabilność rynku. W lipcu bezrobocie sięgnęło 4,3% – najwyżej od października 2021 r., co oznaczało wzrost liczby poszukujących pracy o 352 tys. Przeciętna stawka godzinowa wyniosła 35,07 USD (wzrost o 3,63% r/r), lecz dynamika płac była niższa od oczekiwań. Skrócenie tygodniowego czasu pracy do 34,2 godz. może wskazywać na osłabienie popytu na pracę (Bankier.pl, 2024). Pogarszająca się sytuacja na rynku pracy może wpłynąć na decyzje Rezerwy Federalnej o obniżce stóp procentowych w celu pobudzenia gospodarki. Wzrost bezrobocia zwiększa zagrożenie ubóstwem, szczególnie wśród osób o niskim wykształceniu, samotnych rodziców i młodzieży poniżej 25. roku życia. Większa liczba bezrobotnych obciąża system pomocy społecznej i pogarsza dostęp do podstawowych środków utrzymania. Mimo odporności gospodarki USA na kryzysy krótkoterminowe zmiany mogą pogłębiać nierówności dochodowe i polaryzację społeczną. Rosnące koszty życia i niepewność gospodarcza podkreślają znaczenie skutecznej polityki rynku pracy.

Rys. 1. Bezrobocie w USA w latach 2015-2025

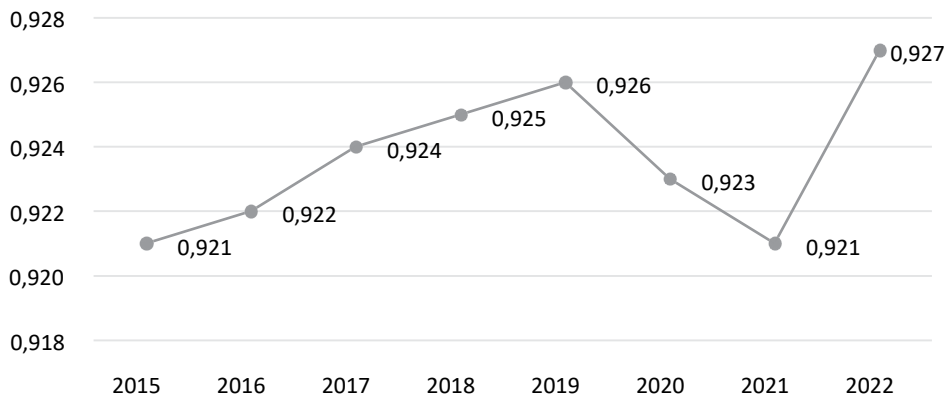
Źródło: opracowanie własne na podstawie (Investing.com, b.d.)

Podsumowując, stopa bezrobocia w USA wykazuje tendencję wzrostową, co niesie istotne skutki gospodarcze i społeczne. Dane za lata 2024-2025 wskazują na osłabienie rynku pracy, wzrost ryzyka ubóstwa i rosnące obciążenie systemu opieki społecznej. Niezbędne jest monitorowanie sytuacji i podejmowanie działań stabilizujących rynek pracy.

2.3. Wskaźnik HDI

Wskaźnik Rozwoju Społecznego (HDI) jest powszechnie stosowanym miernikiem oceny poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego kraju. Opracowany przez Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), wskaźnik ten uwzględnia ocze-

kiwaną długość życia, poziom edukacji oraz dochód narodowy *per capita* według parytetu siły nabywczej (PPP). Jego wartość mieści się w przedziale 0-1, a wyższy wynik oznacza wyższy poziom rozwoju. Państwa są klasyfikowane jako wysoko (0,8-1,0), średnio (0,5-0,8) i słabo rozwinięte (0,2-0,5) (Oesterreich, 2018). W 2021 roku HDI dla USA wynosiło 0,921, plasując kraj na 17. miejscu w rankingu UNDP (UNDP, 2023). Pomimo wysokiej pozycji istnieją istotne wyzwania wpływające na dalszy rozwój wskaźnika.

Rys. 2. Wartości wskaźnika HDI dla USA w latach 2015-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Human Development Index, b.d.)

Oczekiwana długość życia w USA wynosi ok. 77,5 lat, co jest wynikiem niższym niż w Japonii (84,5) czy Norwegii (82,9) (World Bank, 2023). Ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej, wysokie koszty leczenia oraz choroby cywilizacyjne, takie jak otyłość i cukrzyca, obniżają tę wartość (KFF, 2023). Dodatkowym problemem są wysoka śmiertelność związana z przemocą z użyciem broni palnej oraz kryzys opioidowy (CDC, 2023). Edukacja, drugi komponent HDI, oceniana jest na podstawie średniej liczby lat nauki i współczynnika skolaryzacji brutto. Średnia liczba lat nauki w USA wynosi 13,4, co jest jednym z najwyższych wyników globalnych (OECD, 2023). Niemniej wysoki koszt studiów wyższych i związane z nim zadłużenie ograniczają dostępność edukacji, wpływając na szanse młodych ludzi na rynku pracy (College Board, 2023).

Dochód narodowy *per capita* według PPP w USA wyniósł w 2023 roku około 76 400 USD, co plasuje kraj w światowej czołówce (World Bank, 2023). Jednak nierówności dochodowe pozostają wysokie, co potwierdza wskaźnik Giniego, pokazujący duże dysproporcje w dystrybucji bogactwa. W efekcie osoby o niższych dochodach mają ograniczony dostęp do edukacji, opieki zdrowotnej i zatrudnienia, co wpływa na rozwój społeczno-ekonomiczny (Piketty, 2023). Istotnym zagadnieniem są również różnice regionalne. Metropolie, takie jak Nowy Jork, San Francisco czy

Seattle, oferują wysoki standard życia i dobre możliwości zawodowe, co podnosi lokalne wartości HDI. Natomiast obszary wiejskie cechują się niższymi dochodami, ograniczonym dostępem do edukacji i opieki zdrowotnej oraz wyższym bezrobociem (US Census Bureau, 2023).

Starzejące się społeczeństwo zwiększa obciążenia systemu ochrony zdrowia i zabezpieczeń społecznych, a rosnąca liczba imigrantów często wiąże się z ograniczonym dostępem do zasobów, co wpływa na ich szanse na poprawę jakości życia (World Bank, 2023; Pew Research Center, 2023).

Mimo wyzwań Stany Zjednoczone pozostają jednym z krajów o najwyższym poziomie rozwoju ludzkiego. Kluczowe dla przyszłego wzrostu będzie jednak zmniejszanie nierówności dochodowych i regionalnych oraz zapewnienie bardziej równomiernego dostępu do zasobów, co wpłynie na dalszy rozwój społeczeństwa i gospodarki USA.

2.4. Indeks Giniego

Indeks Giniego mierzy nierówności dochodowe – 0 oznacza równy podział dochodów, a 1 pełną koncentrację bogactwa. W USA wskaźnik ten wzrósł o 1,2% w 2021 roku, osiągając 0,494 (U.S. Census Bureau, 2021), co świadczy o rosnących nierównościach. Obecnie współczynnik Giniego wynosi 0,42, co plasuje USA na poziomie Wybrzeża Kości Słoniowej i Haiti, wyżej niż Kanadę (0,34) i Danię (0,28) (World Bank, 2023).

Wzrost nierówności dochodowych wynika z koncentracji majątku, polityki podatkowej oraz rozwarstwienia wynagrodzeń. Najbogatsi osiągają dochody głównie z inwestycji, podczas gdy osoby o niższych dochodach polegają na wynagrodzeniach. Elon Musk w 2020 roku posiadał fortunę wartą 240 mld USD, zarabiając dziennie 383 mln USD (Bloomberg, 2020). Ulgi podatkowe i preferencyjne traktowanie zysków kapitałowych dodatkowo zwiększają koncentrację bogactwa.

Struktura zarobków zmieniała się znacząco: w 1965 roku prezes firmy zarabiał 20 razy więcej niż przeciętny pracownik, a w 2018 roku – już 278 razy więcej (Piketty, 2020). Korporacje zwiększają wynagrodzenia kadry kierowniczej, a miliarderzy, jak Bill Gates czy Jeff Bezos, czerpią dochody głównie z posiadanych aktywów. Nierówności są także silnie zróżnicowane regionalnie. W Atlancie, Miami i Nowym Orleanie najbogatsi zarabiają 18 razy więcej niż najbiedniejsi (Obserwator Gospodarczy, 2022). Wysoki poziom nierówności w Miami wiąże się z segregacją rasową i ograniczonym dostępem do zasobów. Od lat 80. XX wieku deregulacja rynku pracy, obniżki podatków dla najbogatszych i osłabienie związków zawodowych przyczyniają się do wzrostu nierówności. Po kryzysie 2007-2008 osoby najbogatsze odnotowały wzrost majątku dzięki rosnącym aktywom, podczas gdy ubożsi doświadczali stagnacji płac i bezrobocia (Krugman, 2020).

Wysokie nierówności dochodowe prowadzą do ograniczonego dostępu do edukacji, opieki zdrowotnej oraz pogorszenia szans życiowych niższych warstw społecznych. Konieczne są reformy podatkowe i polityczne, które zmniejszą koncentrację bogactwa i zapobiegą dalszej polaryzacji społecznej.

2.5. System zdrowotny

System opieki zdrowotnej w USA jest jednym z najbardziej złożonych na świecie, obejmując instytucje publiczne, prywatne i organizacje non-profit. Mimo wysokiej jakości szpitali i specjalistów wielu Amerykanów boryka się z ograniczonym dostępem do opieki i wysokimi kosztami leczenia. Affordable Care Act (ACA) z 2010 roku miał zwiększyć dostęp do ubezpieczeń, jednak około 10% obywateli nadal ich nie posiada (Kowalik, 2007, s. 5). Należą do nich głównie osoby zatrudnione w małych firmach lub na umowach cywilnoprawnych. Koszty opieki zdrowotnej w USA należą do najwyższych na świecie, co nie przekłada się na lepsze wyniki zdrowotne. W 2019 roku wydatki wyniosły 3,8 bln USD (17,7% PKB), a w 2023 roku – 4,3 bln (19,7% PKB) (Trading Economics, 2020; OECD, 2025). Wysokie koszty dotyczą wizyt, hospitalizacji i leków na receptę, które są jednymi z najdroższych na świecie. Wielu rezygnuje z leczenia lub wybiera tańsze alternatywy. Nierówności w dostępie do opieki to poważny problem – mniejszości etniczne, jak Afroamerykanie i Latynosi, mają ograniczony dostęp i niższą jakość usług. W 2018 roku średnia długość życia wynosiła 78 lat; Afroamerykanie żyli średnio o 3,5 roku krócej niż biali obywatele (Stiglitz, 2004, s. 364). Osoby o niższych dochodach mają trudności z dostępem do specjalistów. System zmaga się też z niedoborem personelu – mimo że na 1000 osób przypada 2,77 lekarza (Trading Economics, 2020), niedobory są odczuwalne zwłaszcza na obszarach wiejskich, wydłużając czas oczekiwania na wizytę. Technologie i innowacje odgrywają kluczową rolę w systemie – USA przodują w badaniach, lecz integracja systemów informacyjnych, ochrona danych i równy dostęp do terapii pozostają wyzwaniami (HealthIT.gov, 2023). Rozwój sektora prywatnego wymaga wsparcia publicznego, by można było zapewnić dostęp do innowacji. System opiera się na prywatnych i publicznych programach: Medicaid dla osób o niskich dochodach, Medicare dla seniorów. Modele prywatne, jak HMO, ograniczają wybór lekarzy, oferując niższe koszty (Smith i in., 2025).

Pomimo wysokich nakładów i technologii amerykańska opieka zdrowotna wymaga reform w celu obniżenia kosztów, zwiększenia dostępności i poprawy jakości usług.

2.6. Edukacja

System edukacji w Stanach Zjednoczonych jest zdecentralizowany, a każdy stan ustala własne zasady, co prowadzi do znacznych różnic regionalnych. Wiek rozpoczęcia obowiązkowej edukacji wynosi zwykle od 5 do 7 lat, a jej zakończenie następuje między 16 a 18 rokiem życia (EduWeb, 2022, s. 23). Struktura szkolnictwa zależy od stanu i dystryktu edukacyjnego; w USA funkcjonuje około 14 000 niezależnych dystryktów (Roderick, 2019, s. 120).

Z perspektywy makroekonomicznej system edukacji absorbuje znaczne środki publiczne: w 2023 roku łączna wartość bieżących wydatków rządowych na edukację (obejmujących wszystkie szczeble) wyniosła 1,235 bln USD, co odpowiadało 5,59%

produktu krajowego brutto (PKB) (Hanson, 2025; U.S. Bureau of Economic Analysis [BEA], 2024). W tym samym roku finansowanie publicznych szkół podstawowych i średnich sięgnęło 878 mld USD, przy średnim wydatku 17 277 USD na ucznia (Hanson, 2025).

Jakość i dostępność kształcenia odzwierciedlają wysokie wskaźniki skolaryzacji: w 2022 roku wskaźnik skolaryzacji brutto wyniósł 96,97% na poziomie podstawowym oraz 79,36% na poziomie wyższym (World Bank, 2024). Średni czteroletni współczynnik ukończenia szkoły średniej (ACGR) osiągnął natomiast 87% w roku szkolnym 2021/2022 (NCES, 2024). W międzynarodowym badaniu PISA 2022 piętnastolatkowie ze Stanów Zjednoczonych uzyskali średnio 465 pkt z matematyki, 504 pkt z czytania i 499 pkt z nauk przyrodniczych, co plasuje kraj powyżej średniej OECD w czytaniu i naukach przyrodniczych, lecz poniżej w matematyce (OECD, 2023).

Nierówności edukacyjne pozostają poważnym problemem społecznym. Dzieci z najbogatszych rodzin mają aż 77 razy większe szanse na przyjęcie do uczelni Ivy League niż dzieci z najuboższych środowisk (Lynch, 2021, s. 56). Placówki w bogatszych dzielnicach oferują lepsze wyposażenie i wyższy poziom nauczania. Różnice w wydatkach na ucznia są znaczące: w 2021 roku w Teksasie wynosiły około 9 000 USD, a w Vermont ponad 20 000 USD (U.S. Department of Education, 2023). Dysproporcje te przekładają się na jakość kształcenia i dostępność zasobów edukacyjnych (OECD, 2023).

Pandemia COVID-19 pogłębiła istniejące nierówności. Dodatkowym problemem jest finansowanie edukacji wyższej – aż 70% studentów korzysta z tego rozwiązania (Nelson, 2021).

Podsumowując, decentralizacja oraz uzależnienie finansowania szkół od lokalnych podatków prowadzą do różnic w jakości nauczania, a zadłużenie studentów ogranicza ich możliwości ekonomiczne. Konieczne są reformy zwiększające dostępność wysokiej jakości edukacji niezależnie od statusu majątkowego.

3. Czynniki mające największy wpływ na jakość życia obywateli USA

Jakość życia w Stanach Zjednoczonych kształtuje kompleksowa interakcja czynników społecznych, gospodarczych i politycznych. Mimo wysokiego dochodu narodowego brutto i innowacyjności nierówności dochodowe, dostęp do edukacji, sytuacja na rynku pracy i system opieki zdrowotnej determinują dobrobyt obywateli.

Dochód gospodarstw domowych w USA jest jednym z najwyższych w krajach rozwiniętych, średni roczny dochód netto na osobę wynosi 51 147 USD, przewyższając średnią OECD (30 490 USD) (OECD, 2023). Wskaźnik Giniego wynosi 0,41, wskazując na wysoki poziom koncentracji majątku (U.S. Census Bureau, 2021). Najbogatszy 1% Amerykanów posiada niemal 40% bogactwa narodowego, co ogranicza mobilność społeczną (Piketty, 2023). Rynek pracy charakteryzuje się wysokim

wskaźnikiem zatrudnienia (67%), ale z różnicami ze względu na płeć (72% dla mężczyzn, 62% dla kobiet) (OECD, 2023). Stopa bezrobocia w lutym 2025 roku wynosiła 4,1%, a wskaźnik U-6 wzrósł do 8,0%, odzwierciedlając niestabilność zatrudnienia (Trading Economics, 2025). Edukacja odgrywa kluczową rolę w jakości życia. 92% Amerykanów w wieku 25-64 lata ukończyło co najmniej szkołę średnią (OECD, 2023), lecz decentralizacja finansowania edukacji prowadzi do znacznych różnic między regionami. Wysokie koszty szkolnictwa wyższego i zadłużenie studentów ograniczają szanse edukacyjne mniej zamożnych. Dzieci z najbogatszej grupy stanowiącej 1% mają 77 razy większe szanse na studia w Ivy League niż te z dolnych 20% (Lynch, 2021). System opieki zdrowotnej jest jednym z najdroższych na świecie, z wydatkami wynoszącymi 17,7% PKB (OECD, 2023). Pomimo wysokiego poziomu specjalistycznej opieki 10% Amerykanów nie ma ubezpieczenia, co ogranicza dostęp do leczenia (Kowalik, 2007). Wysokie koszty opieki zdrowotnej prowadzą do rezygnacji z leczenia, co skutkuje niższą średnią długością życia (79 lat) i wzrostem śmiertelności z powodu chorób cywilizacyjnych i kryzysu opioidowego (CDC, 2023). Wysokie koszty życia stanowią istotny problem. Średni koszt wynajmu mieszkania w metropoliach przekracza 3000 USD miesięcznie (Bankier.pl, 2024). Wzrost cen nieruchomości i wysokie oprocentowanie kredytów hipotecznych uniemożliwiają zakup mieszkań, a liczba osób bezdomnych rośnie (Springer, 2015).

4. Zakończenie

Stany Zjednoczone, mimo wysokiego poziomu dobrobytu, zmagają się z poważnymi problemami, takimi jak nierówności społeczne, ograniczony dostęp do edukacji, wysokie koszty opieki zdrowotnej oraz rosnące koszty życia. W celu poprawy jakości życia obywateli konieczne są konkretne reformy. Zmniejszenie nierówności dochodowych wymaga wprowadzenia progresywnej reformy podatkowej oraz zwiększenia inwestycji w edukację, zwłaszcza w biedniejszych stanach. W zakresie opieki zdrowotnej kluczowe jest rozszerzenie dostępu do ubezpieczeń zdrowotnych, zwłaszcza w stanach, które nie przyjęły rozszerzenia Medicaid. Automatyzacja może pogłębić nierówności, dlatego niezbędne jest inwestowanie w programy przekwalifikowywania pracowników oraz rozwój nowych branż, takich jak zielona energia. Wdrażanie tych reform wymaga politycznego konsensusu i stabilności, aby można było zapewnić zrównoważony rozwój społeczny i gospodarczy.

Wysoki wskaźnik Giniego (0,41-0,494) świadczy o znacznych nierównościach dochodowych w USA, które obniżają jakość życia poprzez ograniczony dostęp do edukacji, opieki zdrowotnej i mieszkań. Koncentracja majątku w rękach najbogatszych osłabia mobilność społeczną i pogłębia ubóstwo. Ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej (11,3% nieubezpieczonych) oraz wysokie koszty leczenia (ponad 12 900 USD rocznie) skutkują niższą długością życia (76,3 lata) i obniżają wskaźnik HDI. Ubóstwo (13,9% populacji) istotnie ogranicza szanse edukacyjne, co prowadzi

do dziedziczenia nierówności i blokuje awans społeczny, szczególnie wśród mniejszości i mieszkańców biedniejszych stanów. Nierówności te mają charakter strukturalny i wymagają systemowych reform.

Literatura

- Bankier.pl. (2024). *Serwis ekonomiczny*. Pobrano 19 kwietnia 2025 z <https://www.bankier.pl/>
- Bloomberg. (2020). *Financial News and Market Data*. Pobrano 1 maja 2025 z <https://www.bloomberg.com/>
- Bureau of Labor Statistics. (2025). *Official Data on U.S. Labor Market*. Pobrano 8 kwietnia 2025 z <https://www.bls.gov/>
- CDC (Centers for Disease Control and Prevention). (2023, 2025). *Health Topics A–Z*. Pobrano 8 kwietnia 2025 z <https://www.cdc.gov/>
- Centers for Medicare & Medicaid Services. (2025). *Health Programs Information*. Pobrano 6 kwietnia 2025 z <https://www.cms.gov/>
- College Board. (2023). *Education and Testing Services*. Pobrano 24 kwietnia 2025 z <https://www.collegeboard.org/>
- EduWeb. (2022). *Systemy edukacyjne na świecie*. Pobrano 7 maja 2025 z <https://www.eduweb.com/>
- Hanson, A. (2025). *Public Education Spending in the United States: Trends and Projections*. Brookings Institution.
- HealthIT.gov. (2023). *Health Information Technology Resources*. Pobrano 5 maja 2025 z <https://www.healthit.gov/>
- Human Development Index. (b.d.). *Explore HDI*. Pobrano z <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>
- IMF (International Monetary Fund). (2025). *Economic Outlook*. Pobrano 6 kwietnia 2025 z <https://www.imf.org/>
- Investing.com. (b.d.). *Stany Zjednoczone – Stopa bezrobocia*. Pobrano 9 kwietnia 2025 z <https://pl.investing.com/economic-calendar/unemployment-rate-300>
- Kowalik, T. (2007). *Współczesne systemy opieki zdrowotnej*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kowalski, J., Nowak, T. i Pisarek, W. (red.). (2018). *Aspekty zarządzania*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Krajewski, R. i Nowicki, Z. (2019). *Ubezpieczenia społecznościowe – zakład ubezpieczeń peer-to-peer*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego.
- Krugman, P. (2020). *Paul Krugman Column*. Pobrano 1 maja 2025 z <https://www.nytimes.com/column/paul-krugman>
- Lynch, M. (2021). *Inequality and Education in the USA*. Cambridge University Press.
- National Center for Education Statistics (NCES). (2024). *The Condition of Education 2024: Public High School Graduation Rates*. U.S. Department of Education. Pobrano 26 kwietnia 2025 z <https://nces.ed.gov>
- National Center for Education Statistics. (2025). *Education Data*. Pobrano 8 kwietnia 2025 z <https://nces.ed.gov/>
- Nelson, T. (2021). *The Student Debt Crisis in America*. Beacon Press.
- Nubeo. (2025). *Analiza kosztów życia w metropoliach USA*. Instytut Analiz Społecznych.
- Obserwator Gospodarczy. (2022). *Analizy ekonomiczne*. Pobrano 1 maja 2025 z <https://obserwatorgospodarczy.pl/>
- OECD. (2010). *Sprawozdanie dotyczące przygotowania Strategii Zielonego Wzrostu*. Pobrano 6.04.2025 z <http://www.oecd-ilibrary.org>

- OECD. (2023). *PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning Outcomes*. OECD Publishing. Pobrano 26 kwietnia 2025 z <https://www.oecd.org/pisa/publications/>
- OECD. (2023, 2025). *Reports and Statistics*. Pobrano 24 kwietnia 2025 z <https://www.oecd.org/>
- Oesterreich, D. (2018). *Measuring Human Development: Concepts and Trends*. Springer.
- PAIH S.A. (2018). *Wsparcie eksportu i inwestycji*. Pobrano 5 kwietnia 2025 z <https://www.paih.gov.pl/>
- Pew Research Center. (2023). *Social and Demographic Trends*. Pobrano 24 kwietnia 2025 z <https://www.pewresearch.org/>
- Piketty, T. (2020, 2023). *Publications and Blog*. Pobrano 26 kwietnia 2025 z <https://www.thomaspiketty.eu/>
- Roderick, M. (2019). *The Structure of U.S. Education*. University of Chicago Press.
- Smith, J., Brown, L. i Taylor, M. (2025). *Healthcare Systems and Challenges in the U.S.* Health Policy Press.
- Stiglitz, J. E. (2004). *Globalization and its Discontents*. W.W. Norton & Company.
- Trading Economics. (2020, 2025). *Global Economic Indicators*. Pobrano 19 kwietnia 2025 z <https://tradingeconomics.com/>
- U.S. Bureau of Economic Analysis (BEA). (2024). *National Income and Product Accounts Tables*. Pobrano 13 kwietnia 2025 z <https://www.bea.gov/data>
- U.S. Census Bureau. (2021, 2023, 2025). *Demographic Data*. Pobrano 6 kwietnia 2025 z <https://www.census.gov/>
- U.S. Department of Agriculture (USDA). (2025). *Food and Nutrition Information*. Pobrano 13 kwietnia 2025 z <https://www.usda.gov/>
- U.S. Department of Education. (2023). *Federal Education Resources*. Pobrano 13 kwietnia 2025 z <https://www.ed.gov/>
- U.S. Department of Health and Human Services. (2025). *Healthcare Programs and Policy*. Pobrano 8 kwietnia 2025 z <https://www.hhs.gov/>
- UNDP (United Nations Development Programme). (2023). *Human Development Reports*. Pobrano 8 kwietnia 2025 z <https://hdr.undp.org/>
- World Bank. (2023). *Global Development Data*. Pobrano 26 kwietnia 2025 z <https://www.worldbank.org/>
- World Bank. (2024). *Gross Enrollment Ratio, Primary and Tertiary, United States. World Development Indicators*. Pobrano 26 kwietnia 2025 z <https://databank.worldbank.org>
- Zillow. (2025). *Housing Market Trends*. Pobrano 19 kwietnia 2025 z <https://www.zillow.com/>

Challenges and Development Prospects of the Socio-Economic Landscape of the United States: an Analysis of Quality of Life, Education, and Healthcare

Abstract: The aim of this article is to analyze the key factors affecting the quality of life of United States residents, with a particular focus on socio-economic, educational, and healthcare dimensions. The conducted analysis demonstrates that despite the country's high level of technological and economic development, it faces numerous challenges. These include income inequality, limited access to education and healthcare, and rising living costs. Indicators such as the Gini index (0.486; U.S. Census Bureau, *Income and Poverty in the United States: 2025*), the Human Development Index, and the poverty rate (13.9%; U.S. Department of Health and Human Services, *Poverty Guidelines, 2025*) point to significant social disparities. A growing unemployment rate (4.4%; U.S. Bureau of Labor Statistics, *Employment Situation – March 2025*) and job insecurity continue to marginalize certain social groups. High medical costs—averaging over USD 8,000 per person annually (Kaiser Family Foundation, *2025 Employer Health Benefits Survey*)—make healthcare inaccessible for many

citizen. The article emphasizes the urgent need for public policy reforms, particularly in the areas of education, employment, and healthcare, to mitigate social inequalities and improve the overall quality of life. The United States was chosen as a case study due to its status as one of the world's most advanced economies, where technological advancement coexists with increasing social inequalities and systemic challenges in education and healthcare.

Keywords: quality of life, income inequality, healthcare system, education, poverty, unemployment, Gini Index, Human Development Index (HDI)